بۆکـــــورتی33: چیـــتیـــــی چییـە چییـە؟... ئـەی چییـە چـــی نییـە؟.. ئازاد حـەمـە

چی، یاخود چییە سیخناخ و پێ لێ سەراغ و گـــان بەدوای زانیین. بەدحاڵیبوونیش لێ گوزارەی چیتیی چییە، یان چییەی شتێک ئەو پرسە گرنگە دەکوژێت سەبارەت بە چییەیەک دەکرێت. وەکی تریش، بەگەمەندی دەوڵەت چییەکان جوان وەڵامبدەینەوە و چیتیی چییەکانیش ئاڤبکەین. بە ئەوانەش، کە لێ چییە تێناگەن پرسیارێکی دژوارتر، ناسانتر لەوبەرووەیاندا بێتەوە، کە بەم جۆرەیە: چیتیی چییە چییە؟

بە نزیکبوونەوە لێ جۆهەری باسەکە، دەپرسین ئەوە چییەwhat is that؟ ئەی پاش زانینی ئەوە چییە چی ڕوودەدات؟ باشە هەردەم چییەیەکک لەرە و لەوە بوونی نییە؟ چیتیی شتێک لێ کوودەڵێت؟ لێ هەموو زمانەکاندا ئەوە چییە هەر ئەوە چییەیە؟ باشە ئەوە چییە دەربەستێکی پرسیاریی نییە بە گەیشتن بە زانین؟ ئەی خودی چییە چییە؟ یان چییە چی نییە؟

ئەمە چییەWhat is this؟ پرسیارە و وەڵامی دەوێت؛ واتە پرسیارە لەسەر چیتیی شتێک. ئەم شتە دەکرێت شارێک بێت یان مەرولەیەک. چییە دەربەستێکی لەکەینەوەئاسایە، پرسیارەکە لێ هەڵچنێک یان ناسنامە، جۆهەر و سروشتی شتێک، کە لەوەڵا بەهای شتەکەش دەخرێتە ژێرپرسیارەوە. کەوابێت، کە دەڵێین ئەمە چییە؟واتە نیازخوازین زانینمان لەسەر ئەو شتە دەستبکەوێت، کە ئاماژەی بەدەکەین. لەسەر ئەو بناغەیە، کاتێک تێناگەین ئەو شتە چییە؟ ئیدی پرسیاری چیتیی شتەکە لامان گرنگ دەبێت. لەبەرئەوەی شت هەیە و مرۆڤ هیچ زانینێکی لەسەری شتەکە نییە بۆیە پرسیاری (ئەوە چییە؟) دروستدەبێت.

دووبارە دەپرسینەوە: چییە چییە؟ چییە کەسەکەی پرسیارە، ئەو پرسیارەی لە ڕیشە و بنەچە یان ناخ و ماهیەتی شتێک دەکەنتەوە. چییە بەرەو هەم و هەمیشمان دەبات. بەنموونە حیزب چییە؟ دەشێت هەم ئەرگانێک بێت بۆ هۆشیارکردنەوە و ڕێکخستنی تاکەکانی کۆمەڵگا هەمیش ناوەندێک بێت بۆ زەرداریی و کەڵگایی بەسەر تاکەکانی کۆمەڵگەدا. لەم حاڵەتدا پرسیار لەسەر چیتیی حزب دەشێت نەفرەتڵێکراو بێت، شوێنێک بێت بۆ بەدنگکردن و چەوسانەوە.

کەوابێت کاتێک دەڵێین ئەوە چییە؟ هەموو ئاماژەکان ئەوە دەردەخەن، کە دەخوازین شتێک بزانین، کە هێشتا نەمانزانیوە. بەنموونە: کورد

چییە؟ بۆ کەسێک ئەوە پرسیارە کە نازانێت کورد چییە؟ بۆ کەسێک، کە نەتەوەپەرست بێت بۆ دەنگێکی زۆر داوە لەدا دەتوانێت بڵێت: کورد نەتەوەیەکی دەرینی ناوچەکەیە.
وەک ئەوەی گوترا، لە گرووی گشت یەکەکماندا چییەک (و چەتییەک)هەیە، کە زۆر کات وەک نەفرەتێک بەکاردەبرێت. زۆرکاتیش سەرەرسوەمانئامێزانە دەپرسین ئەوە چییە؟هەر ئەم پرسیارە بیرکردنەوەی مەنگیش دەجوڵێنێت. وەکیتریش، قسە لە چەتیی شتێک دەگی هەجگار قووڵ و دەماناتەوە بۆرەو دیرەک، بۆرەو شوێنێ تاریک و ناکۆتاکان. دەمانبات بۆرەو ئەو شوێنەی پێ پێ لە بڤ و یاساغیی. هەکارەکەش زۆر بەئاشکاوی ئەوەیە، کە چەتیی شت پرسیارە لە یشە و شوناسی شتێک.
لە وێنامدانەوەی چییە چییە زۆرجار دەکەوینە ناو هەوراز و نشێوی قسەکردنەوە. لەبەرئەوەی گەلەکجار وێنامکان سەبارەت بە چییە چییە، گومان و دووددڵی دروستدەکەن، ئەمە وادەکات لە زۆر دەرگا بدەین تا وێنامکی گونجاو بدەستدەنین.
سەرباریئەوە، وێنامی پرسیاری ئەوە چییە؟یان خودی چییە چییە؟ هیوای لەسەر هەدەچنرێت، بەیە پەویستمان بە تێگەیشتنێ لە چەتیی ئەو شتەی پرسیاری لەبارەوەدەکەین. بەهەشینییە، کە دەپرسین ئەوە چییە؟ گەر بەسەرسوەمانیشەوە بپرسین ئەوە چییە؟بۆ وێنامیتر و قسەی دیکە دەگەین.
سەرئەنجام دەبینین: ئەمە لە کەمەگەی کوردی دەبێت بەردەوام بپرسین: ئەوە چییە؟رۆژانە دیاردەکان، رووداوەکان ناچارماندەکەن لە چەتیی شتەکان بپرسین و بکەینەوە. زۆر زۆرن ئەو شتانەی نازانیین چییە. گەندەڵی چییە؟ قەکردنی نەتەوە چییە؟ خەشگوزەرانی لە کەمەگەی گەندەڵ چییە؟ سەکسی ڕەوشتیی چییە؟ روناکبیری داوەشەو چییە؟ و.....هتد.
وەکیتر،ئەوەش دەبینین: کەمەگەی نەوەی کوردی لەناو سەراب(تراویلکە)دا کاتەکانی بەسەردەبات. ئەمە وایلدەکات پرسیاری(ئەمە چییە؟)ی لاسانابێت، زوو و بەردەوام بە گودانە مانا و ناواخن بپرسێت: ئەمە چییە؟ لەبەرئەوەی چییە هەقووڵاوی ناو خودی سەرابەکەیە بەیە هیچی نە لە پرسیارەکە و نە لە وێنامەکەشی لادروستنابێت. تەنها بە کەششی بەوچان بەهاتنەدەرەوە لەم سەرابە چییەکانی ئەمە کەمدەکەنەوە و مانای خەشیان وەردەگرن. ئەو دەمە ئیتر چەتیی چییە بە ئەو کەسەی دەپرسێت، دەبێتە دەبەینەکی پرسیارئامێزانەی هزریی، چونکە دەزانێت بە دەپرسێت ئەوە چییە؟یان چییە چییە؟
بەواتایەکیتر، پاش هاتنەدەرەوە لە سەراب(تراویلکە)پرسیار لەسەر

چیەتیی شت بۆئەندازەی جیهان مەزن دەبینێت، هەمیشەش پرسیارەکە بە ئەو لە تەپکدایە و گەڕان بەدوای هۆچێنەکی شت دیگەنێتە شوێنکی دیکە و جێگایەکی تازە، کە لەوێندەرە زانیین لەسەر شتەکان بەردەستدەکەون.
کەتا گوتنمان لەسەر چیەتیی چیە چیە؟ئەوەیە، کە چیە چی نیە؟ ئەمە ئەو کاتە تێدەگەین، کە ئەوە دەستنیشانکەین،کە نەمانزانیووە چیە. لەڕەدا دەبێت دانبەوەدابنێین،کە هەردەم پاێنەڕەک لە پشت چیەیەکەوە هەیە. لە چیەکان تاوتێکردنیان دەوێت. پرسی گرنگ چیەی گرنگ دروستدەکات. سەرباری ئەوە، ئەمە چیە؟ یان ئەو شتە چیە؟ پرسیارە لە چیەتیی شتەک،کە پێیئاشنانیین. شتەک، کە نەناسراوە و نادیارە. بەهەی ئەم پرسیارەوە لە شت تێدەگەین، لەوەش تێدەگەین، کە چیە چی دەگرێتەوە و چیش ناگرێتەوە. ئەوەی لە دەرەوەی چیەدایە هیچ نیە و هەشتا شایانی ئەوە نیە لەبارەیەوە پرسیار دروستکەین. بۆیە قسە لە چیەتیی شت پێویستە، ئەگەرنا ئەستا مرۆڤایەتی زەر شتی نەدەزانی. من تێناگەم بۆیە دەپرسم ئەمە چیە؟...

ئازاد حەمە
پرۆفیسەر لە فەلسەفە لە زانکۆی سلێمانی

لە ستایشی (گەمژەیی)دا.. عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

گوتەیەکی (ڤیتگنشتاین لە تراکتەس)دا هەیە، دەڵێت: (ئەگەر هەندیجار مرۆڤ کاری گەمژانە نەکات، ژیری دەرناکەوێت.) بە ئەوەی لەو گوتارەدا هۆکارەکانی چەمکی (یەکسانبوون، لەنێوان "گەمژەیی و ژیری" وەک دوو پێکهاتەی بیرکردنەوەی مرۆیی) تێپەڕنم، دەمەوێ: کاری (گەمژەیی) خوازەی (ژیریە)!. واتە لە ستایشی گەمژەییدا کەی ئەو فەزا ئازاد و کراوەیەی کە لە مەشکی مرۆڤدا وەک خوازەی گەمژەیی دەمێنێتەوە، لەلایەک زمان بە درێ دەخاتەوە، لەلایەکی دیکە ڕاستی لە زماندا دەبینێتەوە... لەسەر ئەو بنەمایەش هیچ مرۆڤێک لە گەمژەیی بەبەری نیە! کەواتە ئایا جیهانەکەمان لە ژیری و گەمژەیی

کەپی کراوە؟!.
لەکدانەوەی (هیچ مرۆڤێک لە گەمژەیی بەبەری نییە) بە خوێنەر بەجێدەهێم، بەڵام بە (گەمژەیی وەك لۆژیک) پێنا بە کتێبی (تراکتاتس- بەندی 5 و 6)دا دەبەم، کە دەڵێ: پرسیارە لۆژیکییەکان تەنها بە دیار بەدەستهێنانی ڕاستییەکی دیاریکراوەوە نامێننەوە، بەڵکە دەبە بەرانبەر بە ڕاستییەکانی جیهانی دەرەکی، بە تەواوی بەڵایان بەن، چوونکە بەپێی (کات) ڕاستی سنوورە لۆژیکییەکان تەدەپەڕێنن! بەو مانایش ژیری مەحکوم نییە بەوەی کەی زانیارییەکان لەبارەی جیهانەوە لەخۆ بگرێت، بەڵکە پێویستە گەمژیش فەرامۆش نەکات... ئەرکی گەمژەییش ئەوە نییە، کە ڕاستییەکان ڕەتبکاتەوە؛ بەڵکە دەبە گەمژەیی خەیشی بهێند بزانێت!
کەواتە لۆژیک خۆتی مرۆڤ بوونەوەرەکی سەیرە و ڕاست دانیشتووە! هەندجار گەمژەیی، خراپ بەکارهێنانی ڕاستی، لە دەربەینی ژیرییدا کەدەکاتەوە... هەندجار ڕاستی، کەکراوەی پارچە شکاوەکانی گەمژەیی و ژیرییە... هەندجار جۆهەری واقیع، ڕەکخستنی گەمژەیی و ژیرییە... بەو مانایانە ڕەزبەندی گەمژەیی و ژیری لە ناڕوونترین ڕاستی و ڕوونترین ڕاستیدا دەرناکەوێت؛ بەڵکە پێویستی بە بووونی ئەزموونگەریی مرۆیی و واقیعبینییەوە هەیە... ناشێ لە یەکەك لەڕەکارەکانی چەمکی (کە) و (کەم)دا کورت بکرێتەوە! چوونکە مەتەڵی بەکارهێنانی ڕەزانە (زمان و کردار)ە... بەیە لەو گوتارەدا بە تێگەیشتن لە خودی ڕاستی و درێ ڕەکاری (بەس)ە و (پێویست)ە، یان چەمکی (دەکاتە) دەنووسمەوە! بەمجۆرە دەتوانم بڵێم (گەمژەیی وەك زمان) دەکاتە (ژیری وەك کردار).
فەیلەسووفی بەناوبانگی ئەڵمانی (ئارسەر شۆپنهاوەر) لە کتێبی (حیکمەتی ژیان- وەرگەڕانی، ئارام ئەمین شوانی- چاپی دووەم، لە بڵاوکراوەکانی کتێبخانەی فەربوون، 2019)دا ڕەشبینی بە سیمایەکی باش دادەنێت... (ئیرادە، باوەڕ بەخەبوون، ئایین، دەوڵەت) بەرز دەنرخێنێت... ئەگەرچی مرۆڤیش شایستەی هەڵکردنە، بەڵام ئەو پێیوایە (مرۆڤ تا زیاتر بزانێت، گرفتەکانی زیاتر دەبن؛ گەمژەیی پشوویەکی ساختە بە مرۆڤ دەبەخشێت.)...
لەڕە لە خوێندنەوەی دەستواژەی (گەمژەیی، وەك پشووی ساختە)دا ناڕەم گەمژەیی مرۆڤ شتەکی ڕەژەییە و دیاردەیەکی ئاڕەزە و ڕەگی لە هەست و سۆزدایە... بەڵکە دەمەوە (حەسانەوەی عەقڵی مرۆڤ بەشێوەیەکی ساختە) لە (زەدە هەڵکردن)دا هەڵگرمەوە و وەك یەکێک لە مەتەڵە باڵاکانی گەمژەیی دابنێم؛ بە پشتەاستکردنەوەی مەتەڵە باڵاکەی گەمژەیی لە زەدە هەڵکردنەوە بە پشوودانی ساختەی عەقڵ؛ هاوەدەم قسەکەی (سوکرات) بیر بخەمەوە، کە دەڵێت: (تەنها شتێک کە دەیزانم،

ئەوەیە کە هیچ نازانم.) کەواتە لە گەژیدا تاریکییەک هەیە؛ دەشە پرسیاری سوکرات لەو تاریکییە ئەوەبە، ئایا گەژیی، بەشە گەورەکەی زانینە یان نەزانی؟! پرسیاری ئەو خوێندنەوەیەش ئەوەیە، ئایا قسەکەی سوکرات گەژناسییە یان ژیریناسی؟!.

گەژیی شاعیرانە، نیشتەجێی ژیریی

لە خوارکردنەوەی ئەو سەبتایتلە (زمان- هایدگەری)یدا، دەمەوێ بڕەم گەژیی (وەک زمان) دەتوانێ گوزارشت لە خەی و شتەکان بکات، ئەزموونکانی خەی و ئەزموونکانی ئەویدیکەی ژیری وەک کردار دەربخات و جیاوازییەکانیش شاعیرانە زەق بکاتەوە... واتە گەژیی هەر مرۆڤ کەشف ناکات، بەڵکە واقیعبینیش دەگەینێت؛ لەلایەک دەبێتە ئەو (تاریکی/ نەناکی)یەی کە دەوری ژیری دەدات، لەلایەکی دیکە جیاوازییە زەر ئاماژ و گشتییەکانی ئادەستی ئاستی دەکاتەوە.

کەواتە دەتوانین بڵێین گەژیی پارەزەری ژیرییە؛ بەیە لە دەرکەوتنی گەژیدا هەرگیز (بوونی) و (ئازادی) هەست بە غەریبی ناکەن؛ چوونکە گەژیی لە گفتوگەکردندا تەبایی لەبیر نییە، بەڵکە دەبێتە هاوداوی گفتوگەکە... بەو مانایەش تا گەژیی بە ئاگا نێتەوە، مافی ژیری بە پاسەوانە! بەو مانایەش خە گەینی گەژیی ساختە نییە، دەماماك نییە، ناسینەوەی بوونی و ئازادییە... کەواتە گەژیی دەبێتە شتەك- بە ژیری لەپەناو داهێنان! دەبێتە شتەك- بە دەرکەوتن لەنەو جیهاندا (دازاین)...

لەو گفتوگەیدا، گەژیی شتەك لەدەرەوەی ژیری نییە، بەوونی گەژیی بەردەوام ژیری دەخاتە سەر خە و خەدەرخستن لەلایەك و جیاوازی و خیاڵی داهێنانە لەلایەکی دیکەوە... وەك چۆن ژیری لە ئامادەیی گەژیدا ئامادەیە؛ بە هەمان شێوە گەژیی لە ئامادەیی ژیرییدا ئامادەیە! کەواتە ژیری و گەژیی وەك باوە (دژ بوون)ی گفتوگە نیین، بەڵکە (یەك بوون)ی گفتوگەن... ئەوە مانای ئەوە نییە، هەرگیز ئەو دووانە لەکدژ ناوەستنەوە، بەڵکە کاتەك لەکدژی هوو دەدات، کە لە یەکتری دوورەکەونەوە، کە یەکتری دەشارنەوە، کە وەك گفتوگە بوونیان نامێنێت...

لەردا بە پێچوانەی بیرکردنەوەی باوی کەمەگا، گەژیی (شتەك دەگەینێت) کە بڕەو بە تەگەیشتنەکی جیاواز دەدات! جیاوازی بنەما و تایبەتمەندی یەکتر قبووکردن و پێشمەرجی بوونی و ئازادییە؛ جیاوازی پانتاییەکە بە دەرکەوتنی خێشەویستی، هەموو ئەوانەش ئەگەرەکانی گەژیی ئابڕایەتیان دەکات و پێش ژیری دەکەوێت... بەڵام تەگەیشتن لەو شتەی کە دەگات، زەدە گەژیی مەیسەری ناکات، وەك چۆن زەدە ژیریی ناخاتەوە، بەڵکە ئازادی و بوونی و

خۆشویستیید.

مرۆڤ لەنێوان ئازادی و خۆشویستییدا

گەشەیی، ژیری لەخۆیدا وەن دەکات، تاکوو ئازادی پراکتیزە بکات! ژیری لە دەرەوەی خۆی چەمکی خۆشویستی تەرجەمە دەکاتەوە، تاکوو مانایەکی لەژیکی بۆ ئازادی ببەخشێت... کەواتە لەنێوان ئازادی و خۆشویستی، هەمیشە گەشەیی و ژیری وەستاون؛ لەنێوان گەشەیی و ئازادیدا مرۆڤ هەیە؛ یان وەك "کارل گستاڤ یۆنگ" دەڵێت (ئەوەی سەیری دەرەوە دەکات خەو دەبینێت، و ئەوەی سەیری ناوەوەی خۆی دەکات بە ئاگا دەتەوە.) بەڵام لەنێوان ژیری و خۆشویستیدا لەژیك کارەکان هایدەکات... مرۆڤ بەردەوام خەو دەبینێ و بە ئاگا دەتەوە... مرۆڤ هەمیشە بەدوای خەونەکانی خۆیدا دەگەڕێت...

کەواتە ژیری و گەشەیی (پەیوەستی) یەکی بوونگەرایین و هەموو کەسێك دەگرێتەوە؛ ئەگەرچی (بەس) نییە! چوونکە پەکەوەبوونی گەشەیی و ژیری هەندێکجار کاردانەوەی چاوەڕوانەکراو دەخنەوە، واتە کە گەشەیی شاراوەیە، ئەوە لە (دەرەوە) ژیری ئاشکرا دەبێت؛ بەڵام کە ژیری شاراوەیە، ئەوە گەشەیی (ناوەوە) قسان دەکات.

هەمیشە دەبێ خۆشویستی وەك (کردەی کەوتن) دووبارە بکەینەوە، لەو دووبارەکردنەوەیش ئەنجامی جیاواز بەدەست بهێنین! لە کردەی خۆشویستی وەك کەوتن ژیری شاراوەیە و گەشەیی ئاشکرا... بەڵام ئەگەر ئازادی بە هەستی ناوەوە و بیرکردنەوەی پەیوەست بکەین، ئەوە گەشەیی شاراوەیە و ژیری قسە دەکات! کەواتە مرۆڤ گەشەیە لەو کاتەوەی دەیەوێت خەی وەك ژیر بنوێنێ.

پەکەوەبوونی گەشەیی و ژیری

کاری گەشەیی خوازەی ژیریە؛ ئەوەش بەو مانایە، کە خەونی ژیری خەیاڵی گەشەیە، یان گەشەیی پەکهاتەی زمانەکی هەمایە و قووڵی ناخی مرۆڤ، یان یاریە زمانییەکانی ناوەوەی مرۆڤ ئاشکرا دەکات! لەنێوان فریودانی زمان و کردەی عەقڵی وەك خوازەی گەشەیی؛ لەنێوان تاك و کەی ئەزموونی مرۆیدا؛ نموونەی وردی لەکدانەوەی ژیری و گەشەیی بە هەردوو ڕووکەی دەخێنەڕوو: یەکەم، بە ڕوونکردنەوەی ئاماژەیەکانی ژیری وەك ناسنامەی ژیری! دووەم، بە ئاراستە جیاوازەکانی ئازادی وەك ئازادی؛ یان وەك هەڵەی موگناتیسی کە نابینرێت، بەڵام دەشێ کاریگەرییان ئاشکرا بکرێت... هەڵە نەبینراوە موگناتیسییەکان وەك چۆن ناهەشیاریی وەك پەکهاتەیەکی زیندوو دەردەخەن، کە کاریگەری لەسەر هەشیاری هەیە، بەهەمان شێوە هەشیاریە مرۆییەکانیش، ناهەشیاریییەکانی ناخ دەشارنەوە، کە وەك

پێکهاتەیەکی زیندوو کاریگەریان لەسەر داهێنان جێدەهێنێ.
کەواتە پەیوەندی نزیکی نێوان (نەخۆشی و گەمژەیی) تەنها لە ئێندامێکی تووشبوو دەرناکەوێت، بەڵکە قۆناغێکی تەواوەتییە، کە ژیری وەك ئەزموونێکی بوونگەرایی تێیدا دەژی؛ هەر بۆ مانایش ژیری بانگی پزیشکەکان دەکات، کە بۆ گەمژەیی لایەنی ئێندامی تێپەڕنن و لایەنی دەروونی و ڕوحی بگرنەبەر... بەڵام گەمژەیی هوو لە لەژیکی پزیشکان وەردەگێڕێ و هوو لە بیرمەند و ئەدیب و هونەرمەندان دەکات، کە هەڵسوکەوتی مرۆیی تەنها بۆ بنەماکانی ژیری و ئاگایی هاگیاندراو لەك نەدەنووە، بەڵکە پاڵنەرێ شاراوەکانی گەمژەیی و نائاگایی لەبەرچاو بگرن...
لەڕووە پرسیاری ژیری بەر پرسیاری گەمژەیی دەکەوێت، پرسیاری خۆشەویستی بەر ئازادی، پرسیاری زانستی بەر ئەدەبی... و هەموو ئەوانەش لە پرسی (مرۆڤ تا چەند ئازادە؟) یەکتر تەواو دەکەن...
لەوشەوە ئاگاری ئەوە دەخەنەوو کە (شیکردنەوەی خۆشەویستی و قبووڵکردنی جیاوازی) ببێتە ئامرازێک بۆ ڕزگارکردنی مرۆڤ لە زاڵبوونی هەکارە شاراوە و ناشاراوەکان... بۆ ئەوەی مەتەڵی زمان هابەرایەتی فەزا ئازاد و کراوەکانی کرداری عەقڵی بکات.

5/9/2025 هەولێر

خوێندنەوەیەکی ئینارکی بۆ کتێبی " کۆمۆنیزمی نوێ".. ئاسۆ کمال

هاوڕێ زاهیر باهیر خوێندنەوەیەکی بۆ کتێبی " کۆمۆنیزمی نوێ" کردوە، کە بۆچونکی جیاوازی هەیە سەبارەت بە مەسەلەی حزبی کرێکاری. گرنگی ئەم دایلۆگی ئەمە لەوەدایە کە سەبارەت بەو فاکت و ڕاستیانە قسەدەکەین کە لە دەرەوەی باوەڕی ئەمە هەن، وە ڕاستی یان نادروستی ئایدیۆزیا و بیروڕای خۆمان لە پەیوەند بەو کارە مێژوویی و پراتیکانەی ئێستاوە هەڵدەسەنگێنین. هاوکات گرنگی ئەم باسانەمان لەوەدایە کە لەسەر ئامازەکانی ئێستا و داهاتووی

خەباتی سۆشیالیستی قسەدەکەین و لە ڕۆگەی ئەم بیرکردنەوە ڕۆخنگرانەوە دەماندەوێ ڕۆڵێکی نوێی خەبات دژی سیستمی سەرمایەداری بدەزینەوە. ئەم گفتوگۆیانەی ناوان بەچون و ڕیبازە فکری و سیاسیەکانی نێو خەباتی دژی کاپیتالیستی گرنگیش چونکە دەتوانێ لەم ڕۆگەیەوە گرفت و نەریتە سەکتاریستی و چەق بەستوەکانی زاڵی ئێستا لەسەر ڕۆگای ئامانج و کاری هاوبەشمان لابەرێت و یەکگرتووی سەرجەم ئەم بزوتنەوەیە مسۆگەر بکا.

لە کتێبی " کۆمۆنیزمی نوێ"دا من دیاردەی حزبی کرێکاری و گۆڕان بەسەر شێوازەکانی حزب و جۆگای ئەم ئامرازە لە خەباتی چینایەتی و سیاسی چینی کرێکار و بزوتنەوەی سۆشیالیستی لە مێژووی سەدەی ١٩ و د. دا باسکردوە. بەپێی ئەم لێکۆڵینەوە مێژوویە شێوازەکانی ئینتەرناسیونالی یەکەمی کرێکاران، پارتە سۆشیال دیموکراتەکان، بەلشەفیزم و تڕۆتسکیزم و کۆمۆنیزمی کرێکاریم هەڵسەنگاندوە. دواتر ئینجامگیریەکم لەو مێژووە کردوە کە تیایدا سۆشیالیزمی باو و زاڵ سۆشیالیزمی دەوڵەتی بووە و ئامانج هەکاری مانەوەی ئەو جۆرە یەکخراو و حزبە کۆمۆنیستیانە بوون، کە لە سەدەی بیستدا و تا ئێستاش بونیان هەیە، لەوەی نەیانتوانیوە و ناتوانن لە ئیستاشدا ببنە ئامرازی چینی کرێکار بۆ یەکگرتوکردنی سەرجەم چینەکە و گۆڕینی سیستمی سەرمایەداری. هەربۆیە ئەمڕۆ پێویستمان بە جۆرێکی تر لە سۆشیالیزم و کۆمۆنیزمێکی نوێ هەیە و بەم پێیش جۆرێکی تر لە ڕۆکخراو و حزبی کرێکاریە.

بەچونکانی هاوڕێ زاهیر سەبارەت بە حزب ناکۆکی لەگەڵ ئەم لێکدانەوەیە و ئینجامگیریەکانی مندا هەیە.
ئەو بۆ پێی باوەڕی ئانارکیستانە تیەوانینی سەبارەت بە حزب و دەوڵەت و سیستمی سەرمایەداری جیاوازە و پێی وانیە کە حزب و دەوڵەت وەک ئامرازی چینکان لە خەباتی چینایەتیدا کاردەکەن. هەروەها پێشی وانیە کە سیستمی سەرمایەداریش لە سەر بنەمای ناکۆکی چینکان و ململانێی نیوان دوو چینی سەرەکی کرێکاران وسەرمایەداران دەچێتە پیشەوە و چارەنوسی یەکلایی دەکرێتەوە. من بەچون و ڕۆخنەی خەمم سەبارەت بەم تێروانین و باسانەی ئەو لە وتارێکی پێشتردا خستەڕوو، بەناوی "دایالۆگێک لەگەڵ هاوڕێیەکی ئانارکیدا" ، تیایدا ڕۆخنە و جەدەلکانی نێوان "مارکس لەگەڵ پرەدۆن و باکونین" و ڕۆخنەی من لە بەچونی "بوکچین"م خستەڕوو، وە وەک باک گراوندێک بۆ ئەم جەدەل و دایالۆگە سودبەخشە بخوێنرێتەوە.

بەڵام ئاستی باسکەی ئەمە لەم وتارەدا لەسەر ڕاستییە مێژووییەکان

و فاکتی شۆڕش سۆشیالیستێکان و ئێستای حزبێ کرێکاری و کۆمۆنیستێکان. ئەم میتۆدە ڕێگامان بۆ دۆکاتۆڕ کۆ ئەمڕۆ تۆنیا خزمەتی وتنۆوێی میراتی فکری و دوبارەکردنۆوێی مۆدێلی کۆنی یێکخراوێیی نۆبین و بڕیکو لۆ هێزسەنگاندنی ئەو مۆژووۆ بگرین بۆ دۆزینۆوێی هۆکارێکانی لاوازی و پڕڕوبڕاوی ئێستامان. لێرۆ دەبێ سەر ئارگومێنت و جەدەل لەسەر ئەوێی؛ بۆچی حزبی کرێکاری ناتوانێ کۆمەڵگۆ ڕزگاربکا و سۆشیالیزم دامەزرێنێ؟ ئایا مۆژووی کۆمۆنی پاریس و شۆڕشی ئۆکتۆبەری ۱۹۱۷ مۆژووی چینی کرێکار یان مۆژووی سۆشیالیست و کۆمۆنیستێکان؟ ئایا حزبی کرێکاری جڕۆکێ لە سۆندیکا؟ ئایا دەوڵەت ودەسەڵاتی سیاسی تاک حزبیێ یان فرە حزبیێ؟ ئایا بە گەیانی حزبی بیرۆکراتی بە دیموکراتی کۆشێی حزبێ سۆشیالیستێکانی ئێستا چارەسەر دەبن؟

قسێی مارکس پیرێز و بۆچوونەهای ئاینی نیێ!

نزیکایێتی و جیاوازی بوچون و پراتیکێ کۆمۆنیستی و ئانارکیستێکان لە دوو سەدێی ڕابردوودا خێی نیشانێی زیندویێتی خەباتی بۆشۆ جڕاوجڕۆکانی کرێکارانۆ کۆ ڕێگای جیاواز و هاوکاری یێکتر تاقی دۆکۆنۆوۆ بۆ کۆتایی هێنان بۆ سیستمی زاڵی سەرمایێداری. ئەم گفتوگۆ و جەدەلانەمان پێویستێ لە چوارچێوێی کیشێی نیوان مارکس و پرۆدۆن و باکۆنین و ئێنگلس و لینین و بوکچین زیاتر بڕوا. بڕوێی لەو پراتیک و ئەزمونانێی بزوتنۆوێی کرێکاری و سۆشیالسیتیۆوۆ ئەمڕۆ بگرین بۆ دەرس وەرگرتن لەو ڕابردوۆ و شۆڕازی بیرکردنۆوۆ و پراتیکی نوێ دابهێنین، کۆ هی سەردەمی پێش خۆمان نیێ و بەمێش بون و ڕاستی فکر و پراتیکی خۆمان و زیندویێتی بزوتنۆوۆکەمان بسەلمێنین. ئەمۆ وڵامکۆ بۆ ئەو هاوێیانێی کۆ بۆچونۆ نوێیکانی ئێستا نابینن و هەموو بۆچونێک لە خانۆ و دابەشکردنۆ کۆنکانی نۆوان کۆمۆنیزم و ئانارکیزمدا لە قاڵب دەدەن. لە کاتێکدا هەم کۆمۆنیزم و هەم ئانارکیزم لەم دوو سەد ساڵەدا هەم گەڕاون و هەم کاریگەریان لەسەر یێکتر داناوۆ و ئەمانۆ ڕاستی زیندویێتی بزوتنۆوێی دژی کاپیتالیستی کرێکاران دەسەلمێنن.
هەربۆیێ من هاوڕام لەگەڵ هاوڕێ زاهیر دا کۆ دەڵێت: "پشکنین و خوێندنۆوەمان بۆ ئەوێی واقیع لە هەموو بوارێکاندا بپێکێت دەبێت لە بازنێی شیتەکردنی مارکس و ئێنجلس چ بۆ سەردەمێکیان و چ بۆ ئایندۆ و گەلێك لە بیرمەندۆ سۆشیالیستێکانی سەردەمی کۆنیش دەربچین. گەر ئاوا نەبێت هەر بۆ هەمان ئێنجام دەگەینۆوۆ، گەرچی شیکردنۆوۆکانیشمان جیاواز بێت، بڕاوردی ئێمی ئەم حیزب و ئەو

بزوتنەوە بە بۆگۆ و وتەکانی ئەوانی سەردەمی کۆن بکەین .”

وەک دەبینن لە کتێبی “کۆمۆنیزمی نوێ”دا خۆتی سوور نیە بە ڕەخنە لە مارکس یان ئەنگلس، یان لینین و تڕۆتسکی، یان مۆنسور حیکمەت و یان هیچ کەسێکی تر. چونکە وەک ئەنگلس لە کتێبی “دیالێکتیکی سروشت” دا دەڵێ” فکری تیۆری هەر سەردەمێک ، ئەم سەردەمەشمان، بەرهەمێکی مۆژوویی کە ، لە سەردەمێ جیاوازەکاندا ، شێوازی زۆر جیاواز و ناوەرۆکی زۆر جیاواز لە خۆدەگرێ. بەم پێیە ، زانستی فکر ، وەک هەر زانستێکی تر، زانستی گۆشەی مۆژوویی فکری مرۆڤایەتیە.” ئەم مانای ئەوەیە کە ئەو کار و بۆچوونانەی کۆمۆنیستەکانی پێشوو خۆی بەرهەمی دەورەیەکی مۆژوویی بوون، لە ئەمڕۆدا ئەم پێویستە پێوەر و بنەمای پشت بەستن بەو کار و بۆچوونانە، سەلماندنی زانستیانە و پراکتیکانەی ئەو بۆچون و ئەزموونانە بێت، نەک ئەوەی کە چ کەسێک قسەکەی کردوە یان بەو کارە هەڵساوە، واتە شۆخسکان پێوەر نین. هەر بۆیە لەسەراپای ئەو کتێبەدا کاتێک قسەی کەسانی وەک مارکس و ئەنگلس و ئەوانی ترم هێناوەتە، بە خستنەڕووی بۆچون و کارەکانی ئەو سەردەمە مۆژوویی بوە کە ئەم کەسانە دەوریان تێدا گێڕاوە. هەربۆیە لەگەڵ ئەوەدام وەک هاوڕی زاهیر دەڵێ کە ” نابێت تێکستەکانی مارکس وەکو تێکستەکانی قورئان بەکاربهێنرێت.”

باوەڕی من بە حزب و کاری سیاسی ئاکامی ئەوە نیە کە کەسێکی گرنگ، وەک مارکس، باسی کردوە، بەڵکو ئەم باوەڕە لای چینی کرێکار بەرهەمی دوو سەدە لە خەباتی سیاسی و کۆمەڵایەتی و شەڕش و مانگرتن و خەباتێکی چینایەتی بەردەوامە. بە پێچەوانەی بۆچونی هاوڕێ زاهیرەوە کە دەڵێ ” راستییەکە ئەوەیە چینی کریکار لە بەرانبەر سەرمایەداریدا خەباتێکی ئابووری چینایەتی دەکات، نەک خەباتێکی چینایەتی، جونکە کە وتمان خەباتی چینایەیی خەباتی ئابووری تێدەپەڕێنێت و لایەنەکانی دیکەی خەباتیش دەگریتەوە. کەواتە وەکو لە سەرەوە باسم کرد ئەرکی ئەمان ئەرکی دەسەاتگرتنە دەستی سیاسی نیە و کەتاییهێنان بە سیستمی سەرمایەداری نیە” .

لەم بۆچونەی هاوڕێ زاهیردا کرێکار تەنیا وەک تاکەکەسێک یان وەک چەند کەسی خاوەن پیشەی کرێکاری، تەنیا ئامراز و بونەوەرێکی ئابورین کە کاردەکەن تا بژین، وە لە پەناو گوزەراندا خەباتی ئابوریش دەکەن. ئەم تێگەیشتنە لە کۆمەڵگەی سەرمایەداری نەک هەر سادەیە و لەگەڵ ئاڕاستەی سیستمی ئابوری و سیاسی و کۆمەڵایەتی سەرمایەداریدا نایەتەوە، بەڵکو لە تەواوینیشدا بە مرۆڤ زۆر بەرتەسک و تاک ڕەهەندە. کرێکار وەک بونەوەرێکی کۆمەڵایەتی چەند

هەند، تەنیا خەریکی کاری ئابووری بە مانووی ژیان نیە، بەڵکو خەباتی لە پێناو باشترکردنی ژیانیدا خەباتێکی سیاسیشە دژی ئەو چینە سەرمایەدارە کە کرێکارانی لە کۆیلایەتی کاری کرێ گرتەدا هەشتووە. واتە خەبات دژی دەسەڵات و موڵکایەتی بورژوازی دەکا کە کرێکاری کۆیلەکردووە. لە دوو سەدە ئەزموندا کرێکاران زەرەتی فڕیوون لە بواری سیاسەتدا و هاوسەنگیان بەرامبەر بە سیاسەتکانی دەوڵەتی بورژوازی و دامودەزگاکانی، دەرسیان وەرگرتوە لە مانگرتن و شەقڵشدا،وە شکە و فۆرمی جیاوازی خێکخراوبونیان بە سەرخستنی ئەم خەباتە تاقیکردەتوە و گەیشتنە ئەنجامی ئەم ئامانجانەدا هەناوە. ئەمانە هاستێکن کە ناتوانین بەهای باوەڕنەبونمان بە مارکس بتوانین حاشا لە خەباتی چینایەتی و سیاسی کرێکاران دژی بورژوازی بکەین لەم دوو سەدەیەدا کە هاتبردووە. وە ئاگەر باسی فاکت بکەین ئەم بۆچون و باوەڕەی هاوڕێ زاهیر لە هەر کوێوە هاتبێ، پڕەدەن بە یان باکەنین یان بوکچین، هاست نیە کە بڵێیت " راستییەکە ئەوەیە چینی کریکار لە بەرانبەر سەرمایەداریدا خەباتێکی ئابووری چینایەتی دەکات، نەك خەباتێکی چینایەتی".

ئەوەی کە کرێکارانی فۆری سیاسەت و حزبایەتی و شەڕش کردوە خودی خەیان بوون، کە لەو خەباتە ناچاری و هەژانە و بەردەوامەدا دژی سەرجەم سیستمی سەرمایەداری فۆری بوون، نەک ئەوەی مارکس یان لینین یان کەسێکی تر فۆری کردبن. مارکس و کۆمۆنیست و سۆشیالیستەکانی تر سەرەڕای هەر دەور و هەڵوێستێک کە وەک تاک هەیان بوبێت، ئەوان خەیان مەژووی خەباتی چینایەتی کرێکاران دروستی کردون و بەهای دەخی ئەو خەباتە چیناتیەوە توانیویانە ئەو دەور و نەخشە بگێرن، نەک ئەم فۆرد و تاکەکەسانە مەژوویان دروست کردبێت. ئەمە تێگەیشتنی مەتریالیستیە لە مەژووی دوو سەدەی ١٩ و ٢٠ چینی کرێکار. هەربۆیە ئێستا بە هەڵخنە لەمارکس و لینین ناتوانین باسی هەڵکخراوبون و شەڕش لەلای چینی کرێکار بسەنینەوە، بەڵکو دەبە لەو خەباتە واقعیەی چینی کرێکار تێبگەین و هەکاری لاوازی تا ئێستای یەکگرتوبون و هەڵکخراوبون دەستنیشان بکەین و هێگاکانی چۆنیەتی گەڕانکاریەکانی ئامانجەکان و شێوازەکانی بدەزینەوە. هەوڵی من لە کتێبی "کۆمۆنیزمی نوێ"دا بە خستنەڕووی هەڵخنە لە شێوازی حزب و گروپە کرێکاری و کۆمۆنیستە پێرژوبەاوەکانی ئێستا ودەزینەوەی شێوازی نوێی هەڵکخراوبونە و هەڵخنە لە کۆموکۆیەکانی جۆری حزب و هێکخراوی سیاسی کرێکاریە کە سۆشیالیزمی دەوڵەتی سەدەی بیست دروستیکردوە.

هیچ فۆرمێکی حزبی هەها و نەگۆ نیە!

بەپێی قۆناغەکانی گەشەی بزوتنەوەی کرێکاری و دۆخی خەباتی چینایەتی کرێکاران فۆرم وشەوازی یەکخراوەی سیاسی و جەماوەری چینی کرێکاریش گۆڕانی بەسەردا هاتوە. بۆ نمونە، من ئینتەرناسیونالی یەکەمی کرێکاران(١٨٦٤ تا ١٨٧٤) وەک پارادایم ونمونەی سەرکەوتو لە یەکگرتوکردنی یەزەکانی بزوتنەوەی کرێکاری و سۆشیالیستی هێناوەتەوە. هەر لەرشەوە ئامانج وبنەماکانی یەکخراوەیی "ئینتەرناسیونال"م وەک یەیسایەکی دروست بۆ یەکخراو و حزبی کرێکاری داناوە. ئەمە نەک بۆ ئەوەی ئەو یەکخراوەیە و فۆرمەکەی بکەمە تەنیا فۆرمێک کە دەبێ ئێستا دوبارەی بکەینەوە. ئەوە مەژووی بزوتنەوەی کرێکاری و کۆمۆنیستی بوو کە ئەم فۆرمەی گۆیوە بە فۆرمێکی تری حزبی سۆشیال دیموکراتەکان، کە لە دەورانێکی تروجیاوازدا گونجاو بوو لەگەڵ چوارچیوەی ئامانج و سیاستەکانی بزوتنەوەی کرێکاری و سۆشیالیستیدا. بەم پێیە ئەگەر من پێ لەسەر ئەو ئامانج و شەوازەی یەکگرتوکردنی بەشە جیاجیاکانی بزوتنەوەی کرێکاری و سۆشیالیستی دادەگرم بە دڵرچون لە پەرژوبڵاوی و سێکتاریزمی باوی ئێستا، مەبەستم گۆڕانەوە تەنیا بە ئەو فۆرمەی "ئینتەرناسیونال" نیە، بەڵکو باسکەسبارەت بە دروستی وەرگرتنی ناوەرۆکی ئەو ئەزمونەی ڕابەرایەتی فراوانە، کە توانیویەتی سەرکەوتوبێت لە یەکگرتوکردنی بەشەکانی بزوتنەوەکە لەو دەورانەمەژوویدا.

یاخود ئەگەر باس لە گرنگی کۆمۆنە و شکستی ئۆکتۆبەری سۆشیالسیتی دەکەم، باس لە گرنگی ناوەرۆکی ئەو ئەزمونە سیاسیە دەکەم، کە چۆن دەتوانین بورژوازی لە دەسکەوتات بخەین، نەک دوبارەکردنەوەی هەمان ئەو هەنگاو و مەدڵە سیاسی و ئابوریانەی لەو کاتەدا کۆمۆنارەکان و سۆشیالیستەکان و بەڵشەفیەکان کردویانە. ڕاخنەکانم لە مەدڵی بەڵشەفی گرنگی ئەو هەنگاوە شکستخواردانەی چینی کرێکار و بەڵشەفیەکان لە ڕوخانی دەسکەوتاتی بورژوازی کەم ناکاتەوە. ئەمە داوای دوبارەکردنەوە و کۆپی کۆمۆنە و دەوڵەتی سۆڤیتی بەڵشەفیەکان نیە، بەڵکو باسە لەوەی کە ئەو جۆرانە لە دەسکەوتاتی سیاسی و حکومەتی کرێکاری دەبێ چۆن وەک ڕاخراوی سیاسی و پراتیکی سیاسی کرێکاران لەو دەوریدا هەسەنگێنین و بزانین دەبێ لە شەوازی دەسکەوتاتی شکستخواردانەی کرێکاران لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی سیاسی چ نمونە و پارادایمێکی جیاواز نیشان بدەین کە کۆموکوی و هێزی ئەو شۆڕشانەی پشوو دوبارەنەکاتەوە تاکو بتوانین شۆڕشە سۆشیالیستیەکانی داهاتومان سەرکەوتوبێت لە دامەزراندنی کۆمەڵگەی سۆشیالیستی دا.

لە ڕاستیدا خەی لە پرسەی ئەم شۆڕشە بردەوامە مەژووییەی چینی

کرێکارداید کە خودی تێگەیشتنی کرێکاران و کۆمۆنیستەکانیش سەبارەت بە ڕێکخراوبوون و شۆڕشی سۆشیالیستی و کۆمۆنیستی و دەستاتی سیاسی و ئابووری و فەرهەنگیش گرانی بەسەردا دێت و بەرەوپیشەوە دەچێ.
لەردا هاوڕێ زاهیر ناڕازایەتی دەردەبڕێ کاتێک من وتوومە " تێجروبەی هەژمونی پەیداکردنی کۆمۆنیزم و سەرکەوتنی حزبی سیاسی کرێکاران لە شۆڕشی ئۆکتۆبەردا و هەوڵدان بۆ گرینی دامودەزگای دەسەلاتدارێتی بورژوازی لە ڕوسیادا، چینی ئەمە فەری بووە."

ئەو دەڵێت" لەم سەردەمەدا دژیت وەکو من، کەسمان ناتوانێت ئەوەی کە تێ نوسیوتە و لەو بۆگەیدا هاتووە بیسەلمێنێت. ئەو واقیعەی کە ئێستا کرێکارانی تێدایە واقیعی بە باوەییە بۆ گرانکاری بنەڕەتی، بە متمانەییە بە خۆی، بە هێزی و لاوازییە. دەی ئۆگەر وا نییە بۆچی بزوتنەوەی کرێکاران تێناگات نێك هەر ناتوانن داخوازییەکی نوێ بەدەستبهێنن بەڵکو ناتوانن پارێزگاری لەوانەش بکەن کە پێنجا، شەست ساڵ لەمەوبەر بەدەستهێناون ."

ئەم تێجروبە فکری و سیاسیانە لە پرۆسەیەکی مێژوویدا کڕێکە دەبن و شکڵ دەدەن بە هێنگاوەکانی داهاتووی شۆڕشی سۆشیالیستی. ئەمە بە بورژوازی و هەموو چینەکانی تریش کە لە پرۆسەی شۆڕش دژی سیستمی پێش خۆیان بەشداریان کردوە بەم شێوەیە بوە. شۆڕشی بورژوازی فەرەنسە ١٧٨٩نمونە و پارادایمی گرینی دەسەلاتی سیاسی پاشایەتی و دەربەگایەتی بوە و لە قۆناغی جیاجیا و مێژووی جیاجیادا بورژوازی لە هەموو جیهاندا دەرسی لەوەرگرتوە و فەری بوە و هەژمونی لەنێو چینی بورژوازیدا پەیداکردوە.
ئەم ڕاستیە بە چینی کرێکاریش وایە کە ئۆگەر بیر لە گرینی سیستمی سەرمایەداری بکاتەوە و دەست ببات بۆ شۆڕش و گرینی دەسەڵات ئەوا سەیری تێجروبەی کۆمۆنەی پاریس و ئۆکتۆبەری ڕوسیا دەکات و دەرسی لەوەردەگرێ. بە بینینی ڕاستی ئەوەی چینی کرێکار لە ئێستادا لە کۆمۆنە و ئۆکتۆبەرەوە فەربوە ئەوە لە پرۆسەیەکدا دەردەکەوێ، نێك وەك هاوڕێ زاهیر پێی وایە، ئەبوایە ئێستا کرێکاران لە شۆڕش و گرتنی دەسەڵاتدا بونایە، ئۆگەر دەرسیان لەو ئەزموونانە وەرگرتبێ.

پرۆسەی میژوویی گرینی سیستمی ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی و شۆڕشە کۆمەڵایەتیەکان بەم شێوە سادەیە نیە و پێ لە هەوراز و نشێو و سەرکەوتن و شکست و دوبارە هەستانەوە. ئەم پرۆسە شۆڕشگرانەیە لە فکر و بیر و مەدڵی سیاسی و ڕێکخراوەییشدا بەم شێوازە ئاڵۆز و دیالێکتیکیە دەچێتە پێش. بۆیەی گرانی دەخی

ئابوری و سیاسی کۆمەڵگە و کاریگەری لەسەر جگە و گەلانی پێکهاتەی چینی کرێکار و گۆشەی ئازمونی فکری و سیاسی شۆڕشگێڕانی ڕێکخراوبونی ئەم چینەش گەلانی بەسەردا دێت. بەپێی ئەو لێکۆڵینەوەی کردومە لە کتێبی "کۆمۆنیزمی نوێ" دا لەم گەلانکاریە مێژوویانە لە دیاردەی حزبدا لەخوارەوە وەڵامی ئەو پرسیار و بۆچون و ڕەخنانەی هاوڕێ زاهیر دەدەمەوە.

ئاسۆ کمال سێپتەمبەری ٢٠٢٥

بیست و قسوور قردەڵە چیرۆک.. نەوزاد بەندی

پێنج شەش پەیامنێر
لە پێنج شەش شاری وڕانسرایکەوە ،
باسی خەباریانیان ئەکرد
دوای ئەوەی هەواڵی باران و ..
نان و .. چاکسازیی و ..خوێندن، چووبوون بۆ کەرکەی ئاشا ..

+ ++

وازیان لە مرۆڤایەتیی هێنا بوو، نیوەیان بوو بوون بە مەڵە لات و .. نیوەکەی تریان بوو بوون بە گورگ.. مەڵە لاتەکان ئەپاڕانەوە : خوایەگیان چاکی کەیت ..
گورگە تێرەکانیش ئەپاڕانەوە : خوایە گیان ئەم نیعمەتانەمان لەسەر هەڵنەگریت.

+ ++

سەرقاڵی ڕێگا و پرد دروستکردن بوون، لە کاتێکدا کۆمەڵگا سەرقاڵی کیسی سواڵ دوورین بوون

+ + ▪

لە نووژی هەینیدا بەردەم پایەکان چۆل و هۆل بوون، بەڵام شوێنەکانی تر جمێیان ئەهات، چونکە خەڵکەکە هاتبوون سەیری مامۆستای ووتارخوێن بکەن نەک گوێ لە ووتەکانی بگرن.

+ + ▪

جەماعەتێ بە شەق بەربوو بوونە گیانی کەسەک، ئەوانی تر تەماشای پاشەڕۆی خەیان ئەکرد و سوپاسی خوایان ئەکرد کە شەقی بەر نەکەوتووە، ئەویش دەسکەوتێکی گەورە بوو و ئەبوو لەزەتی لە ببینن.

+ + ▪

بازرگانێکی ملیاردەر هەموو ڕۆژێ ئۆگۆایەوە بە ماڵەوە، ئیووت یەک فلسم پەیا نەکردووە، یەک نان چیێ، نەیدەکەی.. ماڵ و منداڵەکیشی یەک گلەیی چیێ لەیان نەدەکرد .. ئیتر وایلەهات کە بازرگانەکە بە ماڵ ئۆگۆایەوە، ماڵ و منداڵەکەی ئەیشتنە دەرەوە بۆ سواڵکردن.

+ + ▪

کابرایەک بە چەپڵ ئژیا ..وەک مار، ساڵی یەک دوو جار نەچیری چەپڵەی ڕاوکردایە، هیچی تری نەدەویست.. ئەوانیشی چەپڵیان لەدەدا، ئەوانە بوون قاچ و دەستیان لەک جیانەدەکردەوە، هەندە جار بە قاچ و .. هەندە جار بە دەست، ئەو ئەرکە مرۆقایەتییان جێبەجێ دەکرد

+ + ▪

جەردەیەکی شارەزا، ڕۆژانە بانکەکی ئەبەی، کە ئەواران ئەهاتەوە، عانەی ئەحمەدی لە بەڵکا نەبوو، خەی نەیدەزانی و کەسیش لەی نەدەپرسی بۆچی وا لات و ێیسوایە .

+ + ▪

شارەک بە ویستی خۆیان دەم و لچی خۆیان ئەبڕی و سلیکەنیان تەدەکرد، ئیتر بڕە بڕە لە فڕەهەنگەکەیاندا ووشەی ئەپڕزیسیەنیان کرد بە سلیکەن ..خۆبات بوو بە چات..نیشتمانپەروەریی بوو بە ئوتومبیل لەخوین.

+ + ▪

ناوچەیەکی سەیر لەسەر نەخشەی جیهاندا دەزرایەوە .. تیایدا گوە و گەنمت بەواندایە، بڕەهەمی نەبوو .. نەعل و پەلاوت بەواندایە یەک بە هەزاری ئەبڕی ..

+ + ▪

خەلکەکی زڕ ئەچوون بە بازاڕ و فڕمانگاکان، لە کاتەکدا نە بازاڕ هەبوو نە فڕمانگە .. ئیتر خوویەک بوو بەیان تەرک نەئەکرا

+ + ▪

لەسەر کاغەز هەموو شتە ئەنوسرا و ئیمزا و پەنجە مەر ئەکرا، بەڵام بە هەی زڕ خڕیەوە، تەوشی سکچوون ئەبەوون و .. بەو کاغەزانە خۆیان پاک دەکردەوە.

+ + ▪

گرنگترین شت، قات و بەینباخی گرانبەها بوو، لە ژڕەوە بگەنیان هەژە هەیەک ئەهەیشت.. هەر کاتە بگەنکەیان ئەگەیشتە هادەی هشانەوە، خوەنی چەند سگەکیان ئەهشت، بە ئەوەی مەشکان لەخۆیان دوور بخەنەوە و بەن بە خوەنکەوە بنیشنەوە..بڕدەوامیش ئەچوون بە ئەوروپا بە کەینی عەتری گرانبەها بە خۆیان و چەکی گرانبەها بە تەپاندنی سگەلەکە.

+ + ▪

لە گەستانەکدا هەمووان سەرقالی ژیانی تایبەتیی خۆیان بوون، تەرمی وای تێدا بوو چواردە نشتەرگەریی جوانکاریی کرد بوو، هەشتا پارچەی کێدکردووە بە نشتەرگەریی شانزەهەم، چونکە نشتەرگەریی پانزەهەمی لە تیر و پشکێکدا بە خەڵایی بردبوو، تا دەهات دزووتریش ئەبوو.. تیایاندا بوو بیست و پێنج عەمرەی کردبوو، سەرقالی عەمرەی بیست و شەشەم بوو بە قیست، تا دەیشچوو خوا زیاتر غەزەبی لێدەگرت..

+ + ▪

هەرچی کاسای کەن و زبڵ و خاشاکی دنیایە، لەو شارانەدا ساغ دەکرانەوە.. خەڵکەکە شانازیی بەوەوە ئەکرد، لە ڕێی تیکتۆکەوە، سەعات دووی دوای نیوەشەو، پانتۆڵێکی مارکیان کۆیۆ تەنها تازە بیاخی پیا ڕژاوە.. یان پەڵاوێکی مارکیان کۆیۆ هی مردوویەکی بەنگلادیشیە.

+ + ▪

تەنها ئاودەستخانە و لەفە فرەش و دەرمانفرۆشکان ئیشیان باش بوو.. پارووە بگەنەکان لە قوگیان ئاودیو ئەبوون، لە گەیاندا کەووپیان هەئەهێنا و ئادووستان، بە چەند حەب و دەرمانێک ئاویان ئەکردە ژێریان، بە ڕاکردن سکچوونەکیان ئەگیاندە ئاودەستخانەی مزگەوتە ..

+ + ▪

حەرامخۆریی و قەبەکیان لە عەقڵدا نەبوو ، ووە بە ووە لە شیتان ئەچوون، لە سەر لا لە شایلەک ئەچوون، لە پشتەوە لە ئەبو لەهەب ئەچوون.. لە درەنەوە تەماشات بکردنایە، تەپڵە پاشەڵەی جوانەگا ئەچوو بە گژتا..

+ + ▪

ئەوەندە قسەیان کرد بوو، نرخی قسەکردن لەبەرامبەر وەیندا زەر دابەزیبوو ..وای لێهاتبوو بە یەک وەین، حەفتا هەشتا شانامەت

ئەکەی.

+ + ▪

کەمێک نیشتمانپەروەر، خاولیان دا بە شانیاندا و .. کەمێک بگانەیان داوەت کرد بە لاقە کردنی دایکی وەتەن.. دایکی وەتەن فیشەکی زۆر پڕوە بوو، بۆرگەی نەگرت، لە نەو لنگی بگانەکاندا گیانی سپارد.

+ + ▪

نازانم، نە شار بوو، نە ووڵات ..بەڵام دەیان هەزار پڕۆژە و کەمپانیا و ملیاردێر و ملیۆنێری تێدا بوو، کەچی کەری تێدا بکەوتایە، ددانی ئێشکا.

+ + ▪

لە بەرامبەر چوار پێنج تاوری هەور بەی 52 نهەمیدا، کە چڕ و هەڵبوون و هەر بە پاز دروست کرابوون، شە و شیتاڵی خەزانکی دوو نەفەریی، لە خانوویەکی کانەوە فڕەدرانە سەر شەقامەکە، چونکە کەڵی خانوویان پڕ نەدەدرا .. خەزانەکە پێکهاتبوون لە دوو کەس، پیرەژنەکی تەمەن 82 ساڵ، لەگەڵ کوڕە کەمتوانەکەیدا کە تەمەنی 54 ساڵ بوو..
باوکیان، 42 ساڵ پێش ئەو بەروارە، لە شەڕکدا، گوڵە بزر بوو بوو.

+ + ▪

دوو کەمتیار بە شەڕ هاتبوون، لە جیاتی قەپ بکەن بە یەکتردا، ئەمیان قەپی ئەکرد بە گوچکەی بەرخکی ئەودا و دایدەهنا، ئەویان کەبەی لە قوقواگەی شەکەی ئەمیان گیر ئەکرد، هەیئەدەی.. چوار دەوریان سەدان هەزار گیانداری کەڵەپاچەکراو کەوتبوون، تەنها دوو کەمتیارەکە زیندوو بوون، بەردەوامبوون لە شەڕکی چارەنوسساز.

+ + ▪

ئەوندە ووی ڕێش بووبوو، دوای نەمانی ڤایرەسی کۆڤید بە شەش ساڵ، هەشتا دەمامکەکەی فڕێ نەئەدا..دوایی دەرکەوت دەمامکەکیشی گولە نەبە بوو.

نەوزاد بەندی

ئەلفبێ یان ئەلف و بێ ؟!..
سەدیق سەعید ڕواندزی

سەرەتای چەند ئایەتێکی قورئانی پیرۆز، بە پیت دەست پێ دەکەن وەك (ن) و (ئەلف لام میم) و گەلێکی دیکەش. تا ئێستاش زانایانی قورئاناسی و شارەزاکارانی قورئان نەیانتوانیوە مانای ئەو پیتانە لە ڕووی واتاییەوە شارەزا بکەن، بەڵکو تەنها خودا خۆی دەزانێت مەبەست لەی چییە . کەواتا پیت بە تەنها، مانایەکی دیاریکراوی نییە، کە مەبەستمان لەردا پیتەکانی نەو زمانە جیاواز لەوی لە قورئانی پیرۆز باس دەکرێت. پیت بچووکترین یەکەی پەکهەنێری وشەیە، لە ڕووی نووسینەوە نەك دەنگەوە. واتا وشە لە چەند پیتەك و ڕستەش لە چەند وشەیەك پەکهاتووە. لەو ڕوانگەیەوە ئەلفبێ، وشەیەکی لەکدراو نییە وەك ئەوەی کەسانێك لە بە ئاگایانەوە لە زمان لەکدانەوەی بە دەکەن، چونکە وشەی لەکدراو، لە دوو وشەی جیا پەکدێت و بە هەوشانەویان لە مانا ناکەون، پێچەوانەی وشەی دارتاڕاو. کەواتا ئەلفبێ کە لە دووپیت پەکهاتووە، بە هیچ شێوەیەك وشەیەکی لەکدراو نییە، چونکە ئەلفبێ بە تەنها هیچ مانایەکی نییە و ئەوەی لە بنەڕەتدا هەیە (ئەلف) و (بێ) یە کە مەبەست لەی پیتەکانی ئەلف و بێن بە جیا، کە هەمان بە بنەماکانی سەرەتای فێربوون و زانینی خوێندەوە و نووسین. ئەم دوو پیتە، بە یارمەتی ئامرازی (و) ی لەکدەر بە یەکەوە دەبەستێنەوە و دەبنە ئەلف و بێ . گەر سەرنج لە چاپی یەکەمی کتێبەکەی مامۆستا باڵدار بدەین، دەبینین ئەلف و بێ نووسراوە، کە چی چەند ساڵێك دواتر، وەزارەتی پەروەردە پەی وابوو ئەم هەیە و ئەوان لە باڵدار شارەزاترن، بۆیە کردیانە (ئەلفبێی نوێ) و بە داخەوە پاشانیش کتێبەکەیان کە کتێبەکی فێرکاریی و پەروەردەیی یەکجار گرنگ بوو، بەتەواوەتی لابرد

و لە شوێنی ئەو، خوێندەوەی کوردییان بە دوو وەرز دانا، کە چەندین هەڵەی تەدایە و ئەمە خەمان وەك مامۆستایەك زەرتر لە جارێك لە سەرمان نووسیوە. بە گەواهی هەموو ئەو مامۆستایانەی وانەی ئەلف و بێیان لە پەلی یەکەمی سەرەتایی پێشوو، لە ماوەی چەندین ساڵ گوتەتەوە، ئەلف و بێکەی باڵدار، بە کرداری فڕبوونی خوێندکارانی پەلی یەك، گونجاوتر و پەروەردەییتر و ئاسانتر بوو لەوەی ئێستا دەخوێنرێت، کە چەندین نەوە، سەرەتاکانی فڕبوونیان لەو ئەلف و بێیەوە دەست پێ کرد و دواتر بوونە پسپۆڕ و داهێنەر و لێهاتوو، کە خزمەتی گەورەیان بە پێشکانیان بە کەمەگەی کوردی کرد. بەڵێ ئەوەی هەیە ئەلف و بێیە نەك ئەلفبێی، ئەگەر لە زمانانی دیکەش ئەلفبێ بنووسرێت، ئەوا هەنگێ پەیوەندی بە نەبوونی ئامرازکانی بەستنەوە و پەیوەندییەوە هەبێت، کە زمانی کوردی لەم ڕووەوە زمانکی دەوڵەمەندە و کەشی نییە.

• ئەم بابەتە لە هەژنامەی کوردستانی نوێ ژمارە (9501) لە 18/9/2025 بڵاوکراوەتەوە.

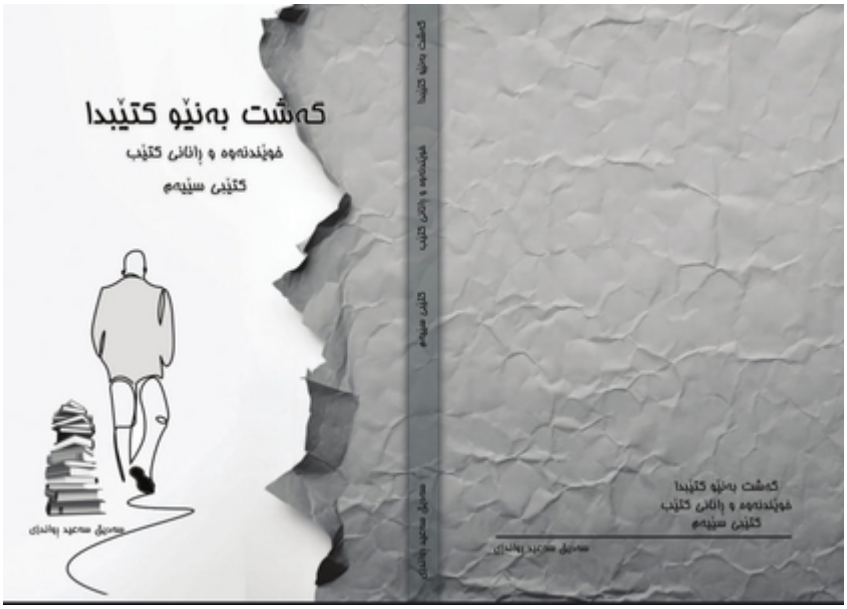

هەردوو کتێبی (گەشت بە نێو کتێب) و (چیرۆکی خۆشەویستی) بڵاو دەکرێنەوە

دوو کتێبی دیکەی خوێنەر(سەدیق سەعید هەواندزی) بە ناوەکانی (گەشت بە نێو کتێب) و (چیرۆکی خۆشەویستی) لە ئایەندەیەکی نزیکدا، چاپ و بڵاو دەکرێنەوە. کتێبی یەکەمیان خوێندنەوە و هانانی بیست و دوو کتێبە، کە تیایدا خوێنەر بە دیدگایەکی هەڵخنەییەوە، خوێندنەوەی بە کتێبکان کردووە، کە کتێبی مێژوویی، ئەدەبی، سیاسی، زمانەوانی، هزری و هەشنبیری گشتیان تەدایە و کتێبکە زنجیرەی سێیەم، لە دوای هەردوو زنجیرەی یەکەم و دووەم بە ناوکانی (پێشەکان دەدوێن) و (لە سەبەری کتێبدا). کتێبی دووەمیشیان هەمانکە لە بارەی خۆشەویستی و سەرەتاکانی خۆشەویستی نێوان هەردوو هەگەز و هاوکات قسەکردنە لە سەر خۆشەویستی و

دەرخستنی هەندی ئەو پەیوەندییە لە ژیانی مرۆڤدا، بەوەی کە ئایا هەموو پەیوەندییەك دەشە ناو بنرێ خۆشەویستی؟ ئایا هاوسەرگیری گەستانی خۆشەویستییە؟ ئایا خۆشەویستی لە دوای هاوسەرگیریی دروست دەبێت؟ ئەمانە و چەند بابەتێکی دیکە. شایەنی ئاماژەکردنە، بەرگی هەردوو کتێبەکە، لەلایەن دیزاینەر (سامی فەتاح) کراون و لە چەند هێڵی داهاتوودا خوا یار بێت هەردوو کتێبەکە بۆ دەبنەوە.

باوەڕی دیکتاتۆرکاندا.. گۆران هەژیی

[بۆچوونی دیموکراتیم کووشت- هیتلەر]
پاش ئەوەی لە هەڵبژاردنەکانی ساڵی [١٩٣٣] دا حیزبەکەی هیتلەر {حیزبی کارگەرانی نەتەوەیی سۆشیالستی ئەڵمانیا-نازیەت} زۆرینەی دەنگەکانی پەرلەمانی هێنا ، ئەوەبوو بەتەنها حکومەتی پێک هێنا . ئەم سەرکەوتنە هیتلەری دووچاری حاڵەتی لەخۆبایی بوون کرد،ئیدی دەستی وەڵا بوو بە جێبەجێ کردنی پلانە مەترسیدارەکەی کە لەمێژبوو چاوەڕێی دەکرد . ئەوانەی ئاگاداری مێژووی ئەوسەردەمەن دەزانن کەئەو پلانەی هیتلەر چ ئاکامێکی کارەساتباری بە جیهان بەگشتی و ئەوروپا بەتایبەتی و گەلی ئەڵمانیا بەتایبەتیتر هەبوو.
سەرەتا پلانەکەی لەناو خۆی ئەڵمانیا جێبەجێ کرد ، بەوەی هەرچی حیزب و هێزێکخراو و ئەرگان هەیە هەرهەموویانی هەڵوەشاندەوە ، ئەندامە باڵاکانی خستە بەندیخانە یا کەمپە بەدناوەکان.
ئەو حیزبانەی بەر ئەم شاڵاوە کەوتن بریتی بوون لە پارتی کۆمۆنیست،سۆشیال دیموکرات،دیموکراتی مەسیحی و حیزبە موحافیزکارەکان، بەمجۆرە جگە لە حیزبەکەی خۆی هیچ حیزبێک بوونی نەما.
پاش چەند ساڵێک هەموو ئەڵمانیا یەک ڕەنگی پێشی ئەویش ڕەنگی نازیەت بوو، هاوکات یەک سومبە، لۆگۆ،ئاڵا فەرزکرا ئەویش ئاڵاو لۆگۆی نازیەت بوو.
هیچ دەنگێکی موعارەزە یا ڕەخنە نەما ،هەرکەسێک ناڕەزایی لەبارەی هەر شتێکەوە دەربەبڕیایە و بگۆشتایەتەوە دەمی پۆلیس یا{گستاپۆ} ئەوە لەناویان دەبرد ،خۆگەر شانسی هەبووایە لەبری گووشتن لەبەندیخانەیان تووند دەکرد،یاخود هەرکەسێک بەنی حیزبە قەدەغەکراوەکانی لەبهاتایە، چارەنووسی زۆر دژواربوو. بەم جۆرە نازیەکان ترس و تۆقندنیان لەهەموو قوژبنێکی وەاتدا چاندبوو،هەناسەی ئازادی بەتەواوەتی خەفەکرابوو.
دکتاتۆرەکان سیمایان جیاوازە ،بەڵام ڕەفتارو ئامانجیان یەکە ئەویش کۆکردنەوەی دەسەاتی ڕەهایە لەدەستی کەسی یەکەمدا و بەڕەوبەدنی وەات بە جۆر و ستتەم وچەوساندنەوە.
دەخوازم ئەودەخی ئەڵمانیای سەردەمی هیتلەر ، بەتایبەتی ڕووناوخەیەکەی و ئەزموونی دەسەاتی دیکتاتۆرەکان گرێ بدەم بە ئێستای دەخی زێنی سۆزەوە.

ئەوەی تا ئێستا سەرتاکانی بەدیارکەوتووە ئەوەیە کە ئاماژەکان و هێنگاوەکان لەمەملەکێتی سۆز بەهەمان ئاراستە دەڕۆن کە هێلەر و دەسەڵاتە دیکتاتۆرەکان گرتیانەبەر.

- سەرتا پاڤل لە نێو حیزبەوە دەستی پێکرد،ئەوەبوو زەربەی ئێندامە ناڕازیەکانی دووڕخستەوە ،یاخود پەروپاڵی کردن،بەمەش بووە تاکەسی بەیاردەر لە نێو یەکێتیدا.
- دەمەک زانی کۆنترۆڵی تەواوی حیزبی کردوە ئەوجا کەوتە وەزەی هەڵە چەکدارەکان و هەموویانی خستە ژێر باڵی خۆی،بەجۆرێک بە ڕەزامەندی ئەو، کەس نەیدەتوانی هەڵز بجوڵێنێت.
- هاوکات ئەوسەرکردانەی یەکێتی کەخاوەنی هەڵزی تایبەت بوون ئەوانیشی هەڵوەشانەوە یا کەمیکردنەوە،بەشێوەیەک کەترس و کاریگەریان نەما.
- سەرجەم دەزگاکانی ڕاگەیاندن کەڵەسەر یەکێتی حساب بوون یاسەبارەی یەکێتی بوون ،هەموویانی بەستەوە بەخۆیەوە ،یا کەسانێک دەیانبەن بەڕێوە کە گوڕایەڵی خۆین .

+بەپتر سەپاندنی دەسەڵاتی خۆی بەشێوەیەکی خراتر لە ڕۆگەی میدیاوە ، کەنالی{۸}ی تایبەت بەخۆی دامەزراند..

+ڕاگەیاندنی سەربەخۆ یا ئۆهلی کەجاران تا ڕادەیەک ئازادانە بواری کارکردنیان بەڕەخسابوو ،ئەوانیش سنووردارکران ،بەوەی بەهەی سوکە ڕەخنەوە لە خودی باڤڵ یا قوبادی برای گەچەڵیان پێ دەگرتن ودەدرانە دادگا، یاخود سزایەکی قورسی دارایی دەدران.

- ڕاگەیاندنکانی موعارەزەش لەدەستی پاڤڵ و حیزبەکەی بەدوورنەبوون ، بەهەی ڕەخنەکانیان لەسەرانی یەکێتی و خودی باڤڵ ، فشاری بەردەوامیان لەسەر بوو تا ئاستی هەڕەشە، هەر بەم هەیەوە بەڵک لەو میدیایانە بە دوورکەوتنەوە لە گەچەڵی پاڤڵ خەیان سانسەرکرد .

+سەبارەت بە ڕەکخراوەجەماوەریەکانیش، بەپێشنیاری خودی پاڤڵ کەسانێکی گوڕایەڵ کرانە بەرپرسیان کە لە فەرمانی سەرووی خەیانەوە دەرنەدەچوون.

- لەسەندنەوەی مافی لەدوان بە میدیاکان لەزەربەی سەرکردە سیاسی و سەربازی و ئەمنیەکان و هەشتنەوەی لەدەستی خۆی و قوبادی برای و یەکدوو کەسی دیکەی سەرکردەی جێ متمانە.
- خەپیشاندان و گردبوونەوەی ناڕەزایی بوونەسەراب، بەجۆرێک گەر ڕۆگەیان بەئەنجامدانی بدایە ئەوە زەر زەر سنووردار

دەکران ، پۆلیس و دژەتیرۆر هەڵگیان بۆ دیاری دەکردن کەچۆن و لەکوێ دەستپێبکات و لەکوێ و کەی کۆتایی بێت ، بەمەش ئەو چالاکیانە لە ماهیەت و ئامانج و مەبەست بۆتان دەبوونەوە.

- دیارە ئەوجۆرە چالاکیانە پێویستیان بە ڕوپێشی میدیایی هەیە،لەمەشدا میدیاکاران دووچاری سووکایەتی ،لێدان،کامێراو مۆبایل شکان و گرتن دەبوونەوە.
- بە دەستهاتکردن و سوک و سواکردنی دژگاکانی دادوەری ،بەچەشنێک ئەو دادوەرانە بوونەتە گەمەی دەستی پاڤێ.

+دواخاڵ بەاوکردنەوەی ترس و ئیرهابە لە نەو یەکێتیەکاندا بەوانەی هەندەرانیشەوە ،زەرجار بیستوومانە یا خوێندومانەتەوە کە لەسەر لایکەای یاکەمێنتێک خاوەنەکەی سزادراوە یا هەڕەشەی لێکراوە.

تەنها کەسپێک لەهەڵگەی باڤێدا مابوو تا ببێتە دیکتاتەرێکی [فول مواسەفات] بوونی لاهوربوو کە وەک نیارێکی سەرسەخت بەرامبەر پاڤێ وەستابوو. باڤێ باش دەیزانی تەنها بە لادانی ئەو شەقامەکەی تەواو بۆتەخت دەبێت.

بەدەرفەتێکی گونجاو دەگەڕا تا لەو کەسپەش ڕزگاری ببێت،ئەوبوو لە شەڕەکەی لالەزاردا لەو کەسپەش دەربازبوو.

ئەم هەنگاوانەی باڤێل ڕێک لەهەنگاوەکانی هیتلەر ، مسۆلینی ، سەددام و دیکتاتەرەکانی دیکە دەچن.

مەژوو سەلماندوێتی کە هیچ دیکتاتەرێک بە زەبروزەنگ و چەوساندنەوە نەیتوانیوە خەڵک لەخەی ڕازیبکات،یاخود ئاسایش و ئارامی و پێشکەوتن مەیسەر بکات،بەڵکو مەرگی خەیی و دەستهاتکەی نزیک کردوەتەوە. کەم نەبوون ئەو دیکتاتەرانەی وایان نیشاندەدا کە لەکن خەڵک زەر خۆشەویستن بەڵام مەژوو پێچەوانەکەی سەلماند.

دەبێ پاڤێل بەوە نەخەڵەتێت کە لە دەرکەوتنەکدا لەرەولەوە هەندێک گەجەرو گووجەرو بندیوار گەر سەلفیەکیان لەگەڵدا گرت ،واتەبگات کە خۆشەویستی نەو جەماوەرە.

جاگەر پاڤێل ئەمجەرە حکومەانیە لە تاکەڕەوی و تەتالیتارزم بە ڕەگایەکی دروست و سەرکەوتوو بزانێت ،ئەوە زەر بەهەڵدا چووە.

خەڵک نان و کارو ئازادی و پاراستنی کەرامەت و ژیانێکی ئاسودەی دەوێت کەلە ئێستادا نەلەزەنی سەوز و نەلەزەنی زەرد بوونیان نیە.

تکایە، خاسی مەکەن، با خراپتر نەبێت! /5.. ئاکۆ مارانی

بۆ خوێندنەوەی ئەم بابەتە کلیکی ئێرە بکەن..

AkoMarani_Xasimaka5Download

کتێـــبی خولیـــای گـــرانەوە.. نووســـینی: عەبـــدولموتەلیب عەبدوڵلآ

بابەت: لێکۆڵینەوە ئەدەبی
نەرەی چاپ: یەکەم
ساڵی چاپ: 2025 کوردستان- سلێمانی

ناوەرِۆك:

- گەرِانەوە، چەند خستنەرِوویەکی سادە.....
- ڕەماننوسانی کورد.....
- بەشی یەکەم:
- بونیادی گەرِانەوە.....
- توانا/ داهێنان.....
- زمانی نووسین/ زمانی حیکایەتکردن...
- ژیاننامە .....
- کەسان کەسان گەرِانەوە.....
- ئاسەی چاوەرِوانی خوێنەر.....
- گۆشەخەیاڵ.....
- پاسەوانانی خودا، لێنوان زەمەن...

- شیعریی تی دستپك لە (کوتنی ئاسمانکان)دا...
- گرِانوی "مرگی مایموون".....
- رمانی شوگرِکان.....
- بشی دووم:
- پیاوکی تکشکاو.....
- زمانی کوردی لە نوان دوو دزخدا...
- ژیان رمان نییە"...
- دن کیخت" سوارچاکی شتی...
- بشی سیم:
- (توری خکوشتن و نوسین)...
- سرچاوکان.....
- عبدولموتلیب عبدوڵا.....

لە ڕۆژی ٣ی ١٠ لە پیشانگای نودوەتیی سلمانی بە کتب باو دکرتوە...
لە دزگای چاپ و پخشی سردم دستدکوت.